

گزارش حضور
موسسه نهایشگامهای
فرهنگی ایران در
سی و دومین نهایشگاه
بین المللی کتاب مسکو

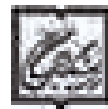
۱۳ تا ۱۷ شهریور ۱۳۹۸

4 - 8 September 2019

MOSCOW INTERNATIONAL
BOOK FAIR

گزارش حضور موسسه نمايشگاه‌هاى فرهنگى ايران در سى و دومين نمايشگاه بين‌المللى كتاب مسكو / ۲۰۱۹

زیر نظر: قادر آشنا

تهیه و تدوین: مصطفی خادمیان

صفحه آرا: زهره بگجانی

تاریخ چاپ: پاییز ۹۸

تیراژ: محدود

گزارش حضور موسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران در
سی‌ودومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب مسکو

۱۳ الی ۱۷ شهریور ۱۳۹۸

THE 32th MOSCOW INTERNATIONAL BOOK FAIR
4-8 september 2019

فهرست مطالب

۶	..... معرفی نمایشگاه
۹	..... معرفی غرفه جمهوری اسلامی ایران
۱۱	..... تشریح فعالیت‌های غرفه جمهوری اسلامی ایران
۱۲	..... امضای تفاهم‌نامه همکاری میان مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران و اتحادیه ناشران روسیه
۱۴	..... دیدار با معاون آژانس فدرال چاپ و نشر و رسانه‌های گروهی روسیه
۱۷	..... دیدار با رئیس نمایشگاه بین‌المللی کتاب مسکو
۱۸	..... بازدید از مرکز اسلامی شهر مسکو
۱۹	..... نشست نویسندگان ایرانی با استادان و فارسی‌آموزان دانشگاه دولتی زبانشناسی مسکو
۲۲	..... ادبیات کودک و نوجوان و تعامل ایران و روسیه
۲۲	..... ارزیابی همکاری فرهنگی دوجانبه ایران و روسیه
۲۴	..... نمایشگاه کتاب مسکو؛ فرصتی بی‌نظیر برای معرفی ادبیات ایران
۲۷	..... نمایشگاه از نگاه دوربین

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی و دومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

◀ معرفی نمایشگاه

نمایشگاه بین‌المللی کتاب مسکو که هر ساله در شهر مسکو برگزار می‌شود، یکی از بزرگترین و مهمترین رویدادهای فرهنگی روسیه، اروپای شرقی و آسیای مرکزی در حوزه فرهنگ و کتاب به شمار می‌رود.

این نمایشگاه از روز ۴ الی ۸ سپتامبر ۲۰۱۹ (۱۳ الی ۱۷ شهریور ۱۳۹۸) در محل پارک و.د.ن.خا (محل دائمی نمایشگاه‌های دستاوردهای اتحاد جماهیر شوروی، که پس از فروپاشی به محلی تفریحی و فرهنگی تبدیل شده است) برگزار گردید.

بیش از ۴۰ سال است که مؤلفین، ناشرین و علاقه‌مندان به حوزه کتاب در رده‌های سنی مختلف از این نمایشگاه استقبال می‌کنند. امسال نیز به رسم سال‌های پیشین، نمایشگاه کتاب مسکو با تازه‌های نشر، نشست‌ها و گفتگوهای ادبی با حضور چهره‌های شناخته شده شعر و ادب، بر غنای این رویداد فرهنگی افزود.

با تدابیر اتخاذ شده از سوی وزارت فرهنگ روسیه، در نمایشگاه امسال، علاوه بر ناشران مطرح

و بزرگ، مؤسسات انتشاراتی جوان و کوچک نیز حضور داشتند و طبق اعلام برگزارکنندگان این نمایشگاه، متراژ بخش کودک نیز نسبت به سال گذشته تا دو برابر وسیع تر شده است.

در این نمایشگاه با همکاری و مشارکت نمایشگاه کتاب بولونیا (ایتالیا)، برنامه‌های جذاب و پرمحتوایی نیز برای ناشران و تصویرگران کتاب کودک برگزار شد. بیست ناشر سطح اول از کشورهای بریتانیا، ایتالیا، اسپانیا، چین، پرتغال، ایالات متحده آمریکا و ژاپن در این برنامه شرکت کردند و در حاشیه نمایشگاه نیز جلسات و کارگاه‌های آموزشی و دیدار با تصویرگران برگزار گردید.

همزمان با نمایشگاه بین‌المللی کتاب مسکو، نمایشگاه تصویری با عنوان «دنیاهاى ترسیم شده؛ ۱۰۰۱ کتاب از سراسر دنیا» متعلق به «گراتسیه گوتی»، یکی از کارشناسان برجسته جهانی در حوزه کتاب کودک پذیرای علاقه‌مندان بود. خوانندگان جوان و والدین آنها می‌توانستند با این کتاب‌های بی‌نظیر از نزدیک آشنا شده و آثار هزاران ناشر برتر دنیا را مشاهده کنند. لازم به ذکر است که پانزده نسخه از کتاب‌های این نمایشگاه در روسیه تهیه و چاپ شده است.

تلاش سیاست‌گذاران نمایشگاه کتاب مسکو بر این است که در آینده این رویداد مهم را به سوی همکاری‌های بین‌المللی فعال و نامحدود در حوزه توسعه استراتژیک پیش ببرند و آرام‌آرام آن را به یکی از مهمترین عرصه‌های فکری و تجاری دنیا در حوزه نشر کتاب، آموزش و تجهیزات تبدیل کنند. نمایشگاه کتاب مسکو فضا را برای حضور ناشران جدید از مناطق مختلف این کشور باز کرده و طرح‌ها و برنامه‌های ویژه‌ای در مسیر آموزش و پرورش و دسترسی یکسان به دانش و دستاوردهای فرهنگی در سراسر فدراسیون روسیه به اجرا گذاشت.

در نمایشگاه امسال، ۳۳ کشور از جمله: جمهوری اسلامی ایران، بلژیک، بریتانیا، مجارستان، ویتنام، آلمان، یونان، مصر، هند، ایتالیا، چین، کره جنوبی، کلمبیا، لیتوانی، امارات متحده عربی، اوکراین، پاکستان، لهستان، صربستان، سنگاپور، سوریه، ترکیه، فرانسه، استونی، کره شمالی و ژاپن به معرفی محصولات خود پرداختند. علاوه بر این، کشورهای مستقل مشترک‌المنافع از جمله آذربایجان، ارمنستان، بلاروس، قزاقستان، قرقیزستان و ازبکستان نیز در این نمایشگاه حضور داشتند.

مهمان ویژه امسال نمایشگاه کتاب مسکو، جمهوری بلاروس بود و شارجه به‌عنوان شهر مهمان و نیز پایتخت جهانی کتاب سال ۲۰۱۹ در این نمایشگاه حضور داشت.

شخصیت مهمان ویژه نیز آقای «فردریک بگبدر» نویسنده سرشناس فرانسوی بود که در طول برنامه‌های خود راجع به سری کتاب‌های نویسندگان فرانسوی تحت عنوان «مجموعه بگبدر» سخنرانی کرد و در حاشیه آن فیلم جدید «الفانت» درباره زندگی نویسنده که بگبدر به‌عنوان ناشر در آن ایفای نقش کرده بود به نمایش درآمد.

سه رویداد مهم دیگر این نمایشگاه، اعلام نتایج «کتاب سال روسیه»، مسابقه بزرگ «تصویر کتاب» در حوزه تصویرگری کتاب و همچنین مسابقه بین‌المللی کشورهای مستقل مشترک‌المنافع تحت عنوان «هنر کتاب» بود.

کنفرانس‌هایی با موضوع «قانون و مقررات در حوزه نشر روسیه» و «بازار کتاب روسیه در سال ۲۰۱۹»، سمینار علمی «تحلیل خوانش کتاب و ارزیابی

کتاب کودک و نوجوان» نیز در برنامه کار نمایشگاه گنجانده شده بود و امسال برای اولین بار برندگان جایزه بلاگ - پست (بهترین وبلاگ کتاب سال) نیز اعلام شد.

در نمایشگاه امسال مسکو توجه اصلی به ادبیات کودک، نوجوان و جوان معطوف بود و سخنرانان به رویدادهای حاضر در حوزه نشر کودک و تقویت ارتباطات با جامعه بین‌الملل پرداختند. یکی دیگر از محورهای همکاری نمایشگاه بین‌المللی مسکو با نمایشگاه کتاب کودک بولونیا، برگزاری کنفرانس بین‌المللی «کتاب بی‌کلام (Silent Book)» با موضوع ژانر رو به توسعه و قرارگرفتن تصویر به جای واژه است. موضوع قابل توجه در این کتاب‌ها، فقدان مانع زبانی برای درک محتوای کتاب و برداشتن مرزها است که گاه در شمار پرفروش‌ترین کتاب‌های دنیا معرفی می‌شوند. هدف از این کنفرانس، جذب روسیه به این پروسه جهانی و کمک به مؤلفین، ناشران و تصویرگران برای تولید کتاب به شیوه‌ای جدید است.

نمایشگاه بین‌المللی کتاب مسکو به متراژ ۱۵,۰۰۰ مترمربع، با حضور بیش از ۶۰۰ ناشر در روز چهارشنبه ۱۳ شهریور ۱۳۹۸ برابر با ۴ سپتامبر ۲۰۱۹ طی مراسمی با حضور مقامات سیاسی و فرهنگی، ناشران، مؤلفان و اصحاب قلم و رسانه گشایش یافت و با برگزاری ۶۰۰ برنامه جنبی تا روز یکشنبه ۱۷ شهریور ۱۳۹۸ میزبان ۱۰,۰۰۰ نفر از علاقه‌مندان کتاب بود.

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌وومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

◀ معرفی غرفه جمهوری اسلامی ایران

مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران با غرفه‌ای به متراژ ۲۴ مترمربع که بر اساس تفاهم‌نامه همکاری مشترک نمایشگاه کتاب تهران و مسکو در اختیار قرار گرفته بود در این دوره از نمایشگاه شرکت کرد.

تعداد ۳۰۰ عنوان کتاب در زمینه‌های دین، انقلاب اسلامی، کودک و نوجوان، ایران‌شناسی، ادبیات کلاسیک و معاصر، هنر و ادبیات دفاع مقدس در غرفه ایران به نمایش درآمد که با استقبال علاقه‌مندان مواجه شد و از طرفی جمال‌الدین اکرمی (نویسنده و پژوهشگر تصویرگری و برگزیده تشویقی کتاب سال جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۷) و مهدی رجیبی (نویسنده کودک و نوجوان و معرفی شده از سوی دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی فرهنگی و کتابخوانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) که مهمان غرفه ایران بودند با مخاطبان به گفتگو پرداختند.

معرفی ظرفیت‌های نشر ایران، معرفی نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، معرفی طرح‌های حمایتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (گرت)، کارگاه خلاقیت نویسندگی، کارگاه تصویرسازی و برگزاری نشست‌های فرهنگی از جمله برنامه‌ها و فعالیت‌های غرفه مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران در این دوره از نمایشگاه بود.

گزارش حضور مؤسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌ودومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

در بخش دیگری از این نمایشگاه، آثاری از تصویرگران کشورمان با موضوعات تصویرگری شاهنامه فردوسی در گذشته و امروز و جشن‌های ایرانی در غرفه‌ای مجزا به متراژ ۱۵ مترمربع به نمایش گذاشته

آثار این بخش که متشکل از ۳۵ تصویر بود، با ذکر نام هنرمند و چکیده‌های از موضوع شاهنامه و هر جشن ایرانی و مناسبت‌های آن به همراه بروشور با توضیحاتی در این زمینه به نمایش درآمد. در بخش دیگری از این غرفه، صورتک‌های مقوایی به نمایش درآمد که قابل نصب بر روی صورت و ساخت قصه و اجرای نمایش بود. ساخت این صورتک‌ها، که قابلیت ساختن آنها توسط کودکان وجود داشت، با استفاده از کتاب «صورتک‌های مقوایی بسازیم»، اثر جمال‌الدین اکرمی انجام شد. در این برنامه کودکان روسی پس از ساخت صورتک‌ها، با کمک قصه‌گو به اجرای نمایش از داستان‌های کهن ایران زمین پرداختند.

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی و دومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

تشریح فعالیت‌های غرفه جمهوری اسلامی ایران

◀ امضای تفاهم‌نامه همکاری میان مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران و اتحادیه ناشران روسیه

روز پنج‌شنبه چهاردهم شهریورماه ۱۳۹۸ در سی‌ودومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب مسکو، تفاهم‌نامه همکاری میان اتحادیه ناشران روسیه و مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران در غرفه ایران به امضا رسید و مدیران این دو نهاد در خصوص برنامه‌های فرهنگی آتی تبادل نظر کردند.

مراسم امضای این سند با حضور دکتر قادر آشنا (مدیرعامل مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران)، دکتر قهرمان سلیمانی (رایزن فرهنگی سفارت ایران در فدراسیون روسیه)، چچن‌اف (رئیس اتحادیه ناشران روسیه) و فیلیمانف (معاون اتحادیه) و جمعی از ناشران عضو اتحادیه و فعالان صنعت نشر صورت گرفت.

گزارش حضور مؤسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌ودومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

در ابتدا آقای دکتر آشنا ضمن اظهار خوشحالی از حضور در نمایشگاه کتاب روسیه، روابط فرهنگی ایران و روسیه را مثبت خواند و از مشارکت در این نمایشگاه اظهار خوشحالی کرد.

مدیرعامل مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی، اطلاعاتی در خصوص تعداد ناشران شرکت‌کننده داخلی و خارجی و بخش‌های مختلف و تعداد بازدیدکنندگان نمایشگاه کتاب تهران ارائه کرد. آقای آشنا سپس گزارشی از نمایشگاه‌های

استانی و فعالیت‌های بین‌المللی مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران بیان کرد و از مسئولان اتحادیه ناشران روسیه برای شرکت در نمایشگاه کتاب تهران دعوت نمود. وی با ابراز علاقه به ادامه ارتباطات از طریق رایزنی فرهنگی ایران اظهار امیدواری کرد که مسیر آغاز شده به نتیجه برسد.

آقای چچن‌اف (رئیس اتحادیه ناشران روسیه) ضمن قبول دعوت برای حضور در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، با یادآوری خاطرات خوب ناشران روس از نمایشگاه تهران، گفت از شما دعوت می‌کنیم علاوه بر شرکت در نمایشگاه کتاب مسکو در نمایشگاه‌های مناطق ما هم شرکت کنید. نمایشگاه‌های مخاچ‌قلعه، آستاراخان، رستف و کازان برای شرکت شما مناسب است. من ابراز امیدواری می‌کنم که همکاری‌های ما ادامه یابد. محصولات انتشاراتی ما حاصل کار بزرگ‌ترین دانشگاه‌های روسیه است. بسیاری از آثار منتشرشده ما جوایز ملی و منطقه‌ای را کسب کرده‌اند. ما امیدواریم که این کتاب‌ها مورد توجه شما قرار گیرد.

در ادامه آقای فیلیمانف (معاون اتحادیه ناشران روسیه) تجربه ایران را در خصوص برگزاری نمایشگاه کتاب منحصربه‌فرد خواند و اظهار امیدواری کرد که بتواند در دوره بعدی نمایشگاه کتاب تهران شرکت کند. منشورات دانشگاه‌های روسیه بسیار اهمیت دارد که امیدواریم در دوره بعد این آثار در نمایشگاه کتاب تهران به معرض نمایش درآید.

وی با اشاره به نمایندگان دستگاه‌های انتشاراتی حاضر در جلسه، گفت: مجموعه همکاران من در دستگاه‌های انتشاراتی روسیه خواهان مشارکت جدی در نمایشگاه کتاب تهران هستند و علاقه‌مندیم ناشران ایرانی نیز در نمایشگاه‌های ما شرکت کنند. می‌توانیم نمایشگاهی اختصاصی از آثار مترجمان ایرانی و روسی بر پا کنیم. در ادامه آقای قهرمان سلیمانی (رایزن فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در روسیه) ضمن توضیح فرآیند انجام شده برای نزدیک کردن ناشران روسی و ایرانی از آمادگی طرفین برای همکاری اظهار خوشحالی کرد.

رایزن فرهنگی ج.ا.ایران سفر مدیرعامل نمایشگاه‌های فرهنگی را گامی مهم در مسیر همکاری ناشران دو کشور دانست و با ارائه توضیحاتی از وضعیت نشر در ایران، نمایشگاه کتاب تهران را نمونه‌ای موفق از نمایشگاه‌های کتاب جهان توصیف کرد و امضای سند بین مسئولین دو کشور را بسترساز همکاری‌های آینده دانست.

سپس تفاهم‌نامه همکاری بین دو طرف به امضا رسید.

گزارش حضور مؤسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌ودومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

◀ دیدار با معاون آژانس فدرال چاپ و نشر و رسانه‌های گروهی روسیه

در روز پنج‌شنبه چهاردهم شهریورماه ۱۳۹۸ در دیدار رئیس مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ج ا ایران و رایزن فرهنگی ایران در مسکو با معاون آژانس فدرال چاپ و نشر روسیه همکاری‌های دو کشور در حوزه چاپ و نشر مورد گفت‌وگو قرار گرفت. در این دیدار که در مرکز فرهنگی شهرداری شهر مسکو برگزار شد، آقایان قادر آشنا و قهرمان سلیمانی با ولادیمیر گریگوروف (معاون آژانس فدرال چاپ و نشر و رسانه‌های گروهی روسیه)، مسائل مورد علاقه طرفین در خصوص چاپ و نشر و امور نمایشگاهی را مورد بحث و تبادل نظر قرار دادند.

در ابتدا آقای گریگوروف از حضور ایران در سی‌ودومین نمایشگاه کتاب مسکو تشکر کرد. وی با اشاره به سفر خود به ایران و شرکت در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، ایران را سرزمین فرهنگ و فضیلت توصیف کرد و تأثیرات خود را از نمایشگاه کتاب تهران بسیار مثبت دانست.

وی با ارائه گزارشی از صنعت چاپ و نشر در روسیه، ورود اینترنت را به عرصه نشر بسیار مهم توصیف کرد و گفت در روسیه ما از این پدیده جداً تأثیر پذیرفته‌ایم اما باعث کاهش مطالعه نشده است. تکنولوژی دیجیتال موجب فراگیر شدن کتاب شده است و ما از این بابت چندان نگران نیستیم.

مدیر آژانس فدرال چاپ و نشر گفت: ما در سپتامبر سال آینده نمایشگاه کتاب کودک را برگزار می‌کنیم و بسیار علاقه‌مندیم که ج ا ایران هم در این نمایشگاه حضور داشته باشد. همچنین در سپتامبر ۲۰۲۰، ما کنگره مترجمین زبان روسی را برگزار و مترجمان زبان فارسی را به این رویداد مهم دعوت می‌کنیم. برای ما بسیار مهم است که کشور دوست و برادر ما ایران، در این رویدادها حضور داشته باشد.

ولادیمیر گریگوروف با ابراز خوشحالی از حضور کشورمان در سی‌ودومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب روسیه، به نقش

ایران در تمدن بشری پرداخت و تصریح کرد: بدون شک ایران سهم ارزنده‌ای در فرهنگ و تمدن بشری دارد و در روسیه هر آنچه مربوط به فرهنگ و تمدن ایران باشد، قطعاً مورد توجه مخاطبین قرار خواهد گرفت.

وی افزود: کشوری که تحت شدیدترین تحریم‌های ظالمانه قرار دارد توانسته است در حوزه‌های مختلف پیشرفت داشته باشد. ایران بعد از انقلاب اسلامی توانسته است مشکلات عدیده‌ای را پشت سر بگذارد و می‌تواند نمونه موفق برای جوامع بشری

گزارش حضور مؤسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌ودومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

باشد زیرا یقین دارم هیچ نوع تحریمی نمی‌تواند مانع پیشرفت‌های علمی و صنعتی ایران باشد. گریگوریف همچنین با اشاره به تنوع زبانی کشور روسیه تصریح کرد: در روسیه یک‌صد زبان رسمی وجود دارد و ۳۰۰ ناشر فعال روسی به ۵۰ زبان در قالب هزار عنوان کتاب با تیراژ ۵۰ میلیون نسخه در سال در بازار کتاب روسیه فعالیت می‌کنند.

در این دیدار مدیرعامل مؤسسه نمایشگاه‌ها نیز دادوستد ادبیات و هنر روسی را با ایران مطلوب توصیف کرد. وی گفت: در برنامه‌هایی

که طراحی کرده‌اید می‌توانیم به برخی حوزه‌ها از جمله کتاب‌های کودک و نوجوان بیشتر توجه کنیم. توانمندی ایران در این حوزه بسیار خوب است. تصویرگری کتاب‌های کودکان در ایران بسیار شناخته شده است.

قادر آشنا در ادامه تصریح کرد: هر دو برنامه‌ای که بیان کردید برای ما جالب است، هم در نمایشگاه کتاب کودک و نوجوان شرکت می‌کنیم و هم برگزاری همایش مترجمان را بسیار خوب می‌دانیم. قراردادی که امروز با اتحادیه ناشران روسیه امضا شده، سطح مبادلات و ارتباطات ما را در حوزه امور نمایشگاهی افزایش می‌دهد.

مدیرعامل مؤسسه نمایشگاه‌ها با اشاره به ظرفیت بالای تولیدات فرهنگی ج ا ایران، همکاری‌های دو کشور را ضرورتی اجتناب‌ناپذیر خواند و گفت: علاقه‌مندیم که سیر تحولات چاپ و کتاب‌آرایی ایرانی را در نمایشگاه کتاب مسکو به نمایش بگذاریم.

آقای گریگوریف با استقبال از سخنان ایشان، ایده‌های مدیرعامل مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی را بسیار مثبت دانست و پیشنهاد داد که نمایشگاه تحولات کتاب و صنعت چاپ در کتابخانه دولتی روسیه برگزار شود. وی با ستایش از فرهنگ ایران و مقاومت ملت ایران برای استقلال، آمادگی کامل خود را برای همراهی با برنامه‌های پیشنهادی اعلام کرد.

در ادامه قهرمان سلیمانی رایزن فرهنگی سفارت ج ا ایران ضمن ابراز خرسندی از توافقات به عمل آمده ابراز امیدواری کرد که این ایده‌ها بتواند تبدیل به برنامه عملیاتی شود. وی طراحی دو برنامه نمایشگاه کتاب‌های کودکان و نوجوانان و همایش مترجمان روسی را بسیار خوب ارزیابی کرد و از نسل جدید مترجمان ایرانی سخن گفت که فرهنگ و ادبیات روسی را بدون واسطه به ایران منتقل می‌کنند. رایزن فرهنگی سفارت ج ا ایران گفت: ما روسیه را بیشتر از معبر دو زبان انگلیسی و فرانسه می‌شناسیم و این برنامه برای مترجمان زبان روسی ما بسیار سودمند است و

گزارش حضور مؤسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌ودومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

علمی و صنعتی ایران باشد.

گریگوریف همچنین با اشاره به تنوع زبانی کشور روسیه تصریح کرد: در روسیه یک‌صد زبان رسمی وجود دارد و ۳۰۰ ناشر فعال روسی به ۵۰ زبان در قالب هزار عنوان کتاب با تیراژ ۵۰ میلیون نسخه در سال در بازار کتاب روسیه فعالیت می‌کنند.

در این دیدار مدیرعامل مؤسسه نمایشگاه‌ها نیز دادوستد ادبیات و هنر روسی را با ایران مطلوب توصیف کرد. وی گفت: در برنامه‌هایی که طراحی کرده‌اید می‌توانیم به برخی حوزه‌ها از جمله کتاب‌های کودک و نوجوان بیشتر توجه کنیم. توانمندی ایران در این حوزه بسیار خوب است. تصویرگری کتاب‌های کودکان در ایران بسیار شناخته شده است. قادر آشنا در ادامه تصریح کرد: هر دو برنامه‌ای که بیان کردید برای ما جالب است، هم در نمایشگاه کتاب کودک و نوجوان شرکت می‌کنیم و هم برگزاری همایش مترجمان را بسیار خوب می‌دانیم. قراردادی که امروز با اتحادیه ناشران روسیه امضا شده، سطح مبادلات و ارتباطات ما را در حوزه امور نمایشگاهی افزایش می‌دهد.

مدیرعامل مؤسسه نمایشگاه‌ها با اشاره به ظرفیت بالای تولیدات فرهنگی ج ا ایران، همکاری‌های دو کشور را ضرورتی اجتناب‌ناپذیر خواند و گفت: علاقه‌مندیم که سیر تحولات چاپ و کتاب‌آرایی ایرانی را در نمایشگاه کتاب مسکو به نمایش بگذاریم.

آقای گریگوریف با استقبال از سخنان ایشان، ایده‌های مدیرعامل مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی را بسیار مثبت دانست و پیشنهاد داد که نمایشگاه تحولات کتاب و صنعت چاپ در کتابخانه دولتی روسیه برگزار شود. وی با ستایش از فرهنگ ایران و مقاومت ملت ایران برای استقلال، آمادگی کامل خود را برای همراهی با برنامه‌های پیشنهادی اعلام کرد.

در ادامه قهرمان سلیمانی رایزن فرهنگی سفارت ج ا ایران ضمن ابراز خرسندی از توافقات به عمل آمده ابراز امیدواری کرد که این ایده‌ها بتواند تبدیل به برنامه عملیاتی شود. وی طراحی دو برنامه نمایشگاه کتاب‌های کودکان و نوجوانان و همایش مترجمان روسی را بسیار خوب ارزیابی کرد و از نسل جدید مترجمان ایرانی سخن گفت که فرهنگ و ادبیات روسی را بدون واسطه به ایران منتقل می‌کنند. رایزن فرهنگی سفارت ج ا ایران گفت: ما روسیه را بیشتر از معبر دو زبان انگلیسی و فرانسه می‌شناسیم و این برنامه برای مترجمان زبان روسی ما بسیار سودمند است و می‌تواند به تشویق و ترغیب و ارتقاء دانش زبانی آنان در این حوزه کمک کند. وی با اعلام آمادگی رایزنی فرهنگی ایران برای همراهی در این برنامه، مشارکت استان‌های روسی حاشیه دریای خزر را در نمایشگاه کتاب استان گیلان بسیار مثبت توصیف کرد که می‌تواند موجب همراهی و همکاری ناشران حوزه دریای خزر با یکدیگر شود.

آقای گریگوریف با پذیرش این پیشنهاد اعلام آمادگی کرد که امکان مشارکت ناشران استان‌های روسی حاشیه دریای خزر را در نمایشگاه کتاب استان گیلان فراهم آورد.

گزارش حضور مؤسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌وومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

◀ دیدار با رئیس نمایشگاه بین‌المللی کتاب مسکو

در روز جمعه ۱۵ شهریور ۱۳۹۸، هیئت اعزامی مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران با سرگئی کایکین (رئیس نمایشگاه بین‌المللی کتاب مسکو) دیدار کرد. در این دیدار کایکین ضمن خوش‌آمدگویی به هیئت ایرانی، از حضور کشورمان در این نمایشگاه استقبال و همکاری دو نمایشگاه تهران و مسکو را مثبت ارزیابی کرد. قادر آشنا نیز ضمن تشکر از مهمان‌نوازی طرف روسی، با معرفی طرح گزینش خاستار تعامل و همکاری نزدیک‌تر ناشران و مترجمان روسی و ایرانی در زمینه چاپ کتاب به‌ویژه در حوزه کودک و نوجوان شد. پس‌ازاین دیدار قادر آشنا با حضور در غرفه انتشارات صدرا، با مدیران این انتشارات دیدار و گفتگو کرد. در این دیدار ضمن بررسی بازار کتاب در روسیه، بر همکاری مشترک مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران و انتشارات صدرا تأکید شد.

گزارش حضور مؤسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌ودومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

◀ بازدید از مرکز اسلامی شهر مسکو

در شامگاه جمعه ۱۵ شهریور ۱۳۹۸، مدیرعامل مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران با حضور در مرکز اسلامی شهر مسکو ضمن شرکت در مراسم سوگواری حضرت اباعبدالله الحسین (ع)، با حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر جدی (رئیس مرکز) ملاقات کرد.

قادر آشنا در این دیدار ضمن ارائه گزارشی از فعالیت‌های مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران، بر همکاری مشترک فرهنگی تأکید کرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر جدی نیز ضمن اظهار خرسندی از حضور ایران در نمایشگاه کتاب مسکو، به معرفی تاریخچه و فعالیت‌های مرکز اسلامی پرداخت و برگزاری نمایشگاه قرآن در مرکز اسلامی و همچنین در استان‌های داغستان و چچن روسیه با همکاری مؤسسه را پیشنهاد کرد.

گزارش حضور مؤسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی و دومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

نشست نویسندگان ایرانی با استادان و فارسی آموزان دانشگاه دولتی زبانشناسی مسکو
 نشست نویسندگان ایرانی با استادان و فارسی آموزان دانشگاه دولتی زبانشناسی مسکو در حاشیه حضور مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران در نمایشگاه کتاب مسکو برگزار شد.
 جمال‌الدین اکرمی و مهدی رجبی نویسندگان کشورمان با استادان و فارسی آموزان دانشگاه دولتی زبانشناسی مسکو دیدار کردند و در این نشست جایگاه ادبیات کودک و نوجوان و همچنین تصویرگری کتاب‌های کودک در ایران و روسیه به بحث و تبادل نظر گذاشته شد.
 مهدی رجبی با اشاره به نقش مهم ادبیات در ترویج صلح و دوستی تصریح کرد: ادبیات، مرزهای میان انسان‌ها را از میان برمی‌دارد و احساس همدلی را افزایش می‌دهد.
 همچنین جمال‌الدین اکرمی، ضمن معرفی آثار خود و تشریح جریان تصویرگری در ایران، به پیشینه کتاب‌های کودک و نوجوان روسیه در ایران اشاره کرد و خواهان گسترش ارتباطات فرهنگی در زمینه چاپ و نشر کتاب میان دو کشور شد.

گزارش حضور مؤسسه
 نمایشگاه‌های فرهنگی
 ایران در سی و دومین
 نمایشگاه بین‌المللی کتاب
 مسکو

◀ خلاصه دست‌آوردهای حضور مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران در سی‌ودومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب مسکو ۲۰۱۹:

۱. امضای تفاهم‌نامه همکاری فی‌مابین مؤسسه و اتحادیه ناشران و کتاب‌فروشان روسیه: دعوت از ایران جهت حضور در نمایشگاه کتاب‌های غیرداستانی روسیه (Nonfiction)؛
۲. حضور ناشران استان‌های روسی حاشیه دریای خزر در نمایشگاه کتاب استان گیلان؛
۳. حضور ایران در نمایشگاه‌های کتاب استانی روسیه (شهرهای مخاچ‌قلعه، آستاراخان، رستف و کازان)؛
۴. برگزاری نمایشگاه سیر چاپ و مرمت کتاب در کتابخانه ملی روسیه توسط مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران؛
۵. حضور ایران در کنگره ترجمه و کنگره کتاب کودک روسیه در سپتامبر ۲۰۲۰؛
۶. تسهیل در امر ترجمه و نشر کتاب‌های کودک و نوجوان در دو کشور؛
۷. برگزاری نمایشگاه قرآن در استان‌های داغستان و چچن روسیه و نیز در مرکز اسلامی مسکو.

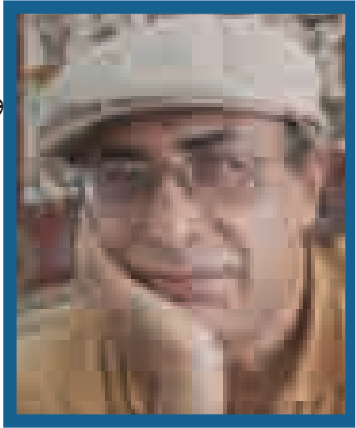

نمایشگاه از نگاه دیگران

◀ ادبیات کودک و نوجوان و تعامل ایران و روسیه

* جمال‌الدین اکرمی، نویسنده و پژوهشگر ادبیات کودک و نوجوان

تا آنجا که به‌خاطر دارم، دوران کودکی ما و هم‌سن‌وسال‌های من به خواندن کتاب‌هایی گذشته که در میان آن‌ها آثاری از ادبیات کودک نوجوان روسی نیز به چشم می‌خورد، همراه با نام‌هایی آشنا از نویسندگان سرشناس روس. نویسندگانی چون: تولستوی، سوتیف، نیکلای نوسوف، مارشاک، گورکی و چنگیز آیت‌ماتف و کتاب‌هایی چون: قصه‌ها و تصویرها، بابونه هفت‌گونه، باراکین مردباش، قلب فروزان دانکو و کلنگ‌های زودپرواز. کتاب‌هایی که بیش از همه از سوی انتشارات پروگرس و با همیاری انجمن فرهنگی ایران و شوروی به‌چاپ می‌رسید. تلاشی که فارغ از هدف‌های حاشیه‌ای آن، به‌گسترش فرهنگی کودکان و نوجوانان دو کشور می‌انجامید. پس از شکل‌گیری تحولات اجتماعی در دو کشور ایران و شوروی، این

رابطه به حدی کمرنگ شد که در بازار کتاب کودک و نوجوان ایرانی کمتر نشانی از ادبیات روسی به چشم می‌خورد. جالب آن‌که در سال‌های اخیر ترجمه و چاپ کتاب‌های فارسی در روسیه چشمگیرتر از تلاش‌های ناشران روسی و ایرانی در معرفی کتاب‌های کودک و نوجوان آنجا در ایران بوده است.

◀ ارزیابی همکاری فرهنگی دوجانبه ایران و روسیه

برگزاری سی‌ودومین نمایشگاه کتاب مسکو ۲۰۱۹، فرصتی بود که به یاری مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران حاصل شد و امکانی پدید آمد تا به همراه مهدی رجبی، نویسنده خلاق و پرتلاش حوزه ادبیات کودک و نوجوان ایران در این نمایشگاه حضور داشته باشیم. از آنجا که بیشتر کتاب‌های شرکت‌داده شده در این نمایشگاه به زبان روسی بود، گفت‌وگو با مدیر نمایشگاه و برخی از مسئولین و ناشران شرکت‌کننده، فرصت یگانه‌ای پیش آورد تا طرح‌های اجرایی در زمینه همکاری‌های دوجانبه فرهنگی در زمینه چاپ کتاب‌های کودک و نوجوان در دو کشور مورد ارزیابی قرار گیرد و فرصت تازه‌ای برای آشنایی کودکان و نوجوانان دو کشور با دو فرهنگ نزدیک جغرافیایی پدید آید. فرصتی که حضور قادر آشنا، مدیرعامل مؤسسه نمایشگاه‌ها می‌تواند امکان اجرایی شدن آن را تقویت کند.

در کنار این تلاش‌ها، برپایی نمایشگاهی از آثار نویسندگان کودک و نوجوان ایران در غرفه ایران، به همراه نمایشگاهی از آثار و تصویرگران ایرانی درباره شاهنامه و جشن‌های ایرانی و همچنین برگزاری کارگاه صورتک‌سازی با کودکان حاضر در نمایشگاه و اجرای قصه‌گویی و نمایش آن به کمک صورتک‌هایی که بچه‌ها ساخته بودند، بخش دیگری از این فعالیت‌ها بود. گذشته از همه این‌ها، دیدار از بخش فارسی دانشکده زبان‌شناسی دانشگاه دولتی مسکو و

گزارش حضور مؤسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌ودومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

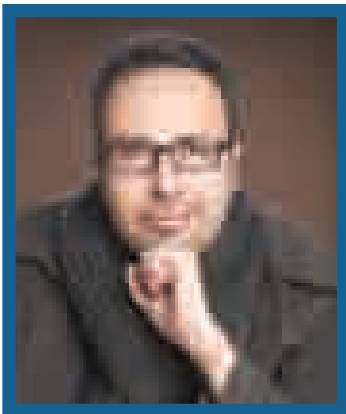
گفت‌وگو با ماریاگن و الکساندر پولیشکوف، استادان زبان فارسی این دانشگاه به همراه دانشجویان این رشته، فرصت دیگری برای معرفی ادبیات و تصویرگری کتاب‌های کودکان و نوجوانان در ایران پیش آورد و زمینه تازه‌ای برای بررسی ضرورت ارتباط فرهنگی میان کودکان و نوجوانان دو کشور و ترجمه ادبیات آن دو در این حوزه پدید آمد تا تلاش‌ها رنگ و روی تازه‌ای به خود بگیرد.

بی‌تردید همه این رویکردها زمانی از رنگ و روی توریستی آن فاصله خواهد گرفت که گفت‌وگوهای انجام شده با همیاری نهادهای مدنی و دولتی مرتبط با ادبیات کودک و نوجوان در ایران شکل کامل‌تر و بنیادی‌تری به خود بگیرد و آنچه که به تلاش‌های گذرا در گذشته مربوط بوده، به برنامه‌های پیگیر و سامان‌یافته تبدیل شود. برنامه‌هایی که نه دگرگونی‌های سیاسی و اجتماعی و نه محدودیت‌های اجرایی، آن را از تک و تا نیندازد.

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌ودومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

◀ نمایشگاه کتاب مسکو؛ فرصتی بی نظیر برای معرفی ادبیات ایران

* مهدی رجیبی، نویسنده کودک و نوجوان

در تمام طول سفر فکر می‌کنی نمایشگاه کتاب مسکو برای ایران، یک فرصت و ظرفیت است و ادبیات داستانی می‌تواند محملی بی‌نظیر باشد برای شناسایی فرهنگ و هنر ایران به سراسر جهان.

در غروبی جادویی در میدان سرخ قدم می‌زنی. دیواره‌به‌دیوار کرملین، کاخی انگار بی‌انتهای کلیسای سن باسیل گوشه‌ای لم داده و نگاهت می‌کند. برج‌ها و گنبدهایش فانتزی، بستنی قیفی‌هایی مُلون و مُدور. انگار طراح صحنه فیلم‌های تیم برتون ساخته باشدشان. قبلاً در موردش خوانده‌ای و تصویرش را در بی‌شمار کارت‌پستال‌ها و فیلم‌های مستند دیده‌ای. نقل است که ایوان مخوف دستور داده بعد از اتمام بنا، چشم‌های معمارش را کور کنند تا بعداً به سرش نزنند بنایی زیباتر

از آن بسازد و برایش رقیب بترشد. بله! دیوانه‌ها همه جای عالم هستند و چه تلخ که ما هم در تاریخمان داشته‌ایم پادشاهانی روان‌پریش که از هراس رقابت چشم اولادشان را کور می‌کردند. خب به‌عنوان یک نویسنده حضور در سرزمین و شهری که تاریخ و فرهنگ و سیاستش با گذشته و اکنون سرزمینت گره خورده، بیش از هر چیز یک تجربه‌ی ادبی ناب است.

مواجهه با زبان، جستجو برای یافتن واژه‌های مشترک بین زبان روسی و فارسی و غور در اینکه آیا اسپاسیوا را روس‌ها از همان سپاس فارسی وام گرفته‌اند یا نه؟ واژه‌های استکان و سماور چه زمانی از روسی وارد زبان فارسی شدند؟ شنیدن زبان فارسی از دهان تاجیک‌ها و قرقیزها و ازبک‌هایی که یک رگه فارسی نزدیک یا دور دارند برایت هیجان‌انگیز است. حضور در نمایشگاه کتاب و دیدار با کتابخوان‌ها همیشه برایت خوشایند است. اما تا قبل از سفر هرگز به فکر خطور نکرده که کتاب‌های فارسی در روسیه این همه هواخواه داشته باشند. کتاب‌ها را در تعداد محدود و صرفاً برای معرفی برده‌ای اما جوان‌ها و بزرگ‌ترها می‌آیند و می‌خرندشان. اکثر بازدیدکنندگان فردوسی را می‌شناسند و کنجکاوند با کتاب‌های معاصر فارسی آشنا شوند. بعضی‌هایشان فارسی را کمابیش می‌فهمند و بعضی دیگر کتاب می‌خرند برای آموختن فارسی و شناخت تاریخ ایران. بسیاری از جوان‌ها انگلیسی می‌دانند و این گفتگو را راحت‌تر می‌کند. اما ازدحامی در کار نیست، در هیچ غرفه‌ای.

مرغ همسایه همان مرغ است!

شگفت‌زده می‌شوی و با خودت می‌گویی نمایشگاه کتاب تهران با وجود همه همبرگرخورها و سیب‌زمینی‌خورهایش، در کل یک چیز دیگر است و در مقایسه با اینجا منحصربه‌فرد و معرکه، هم کمی هم کیفی. این حرف‌ها را رئیس نمایشگاه مسکو هم دو سال قبل شخصاً تأیید و اذعان کرده. هرچند وضعیت کتاب‌خوانی در ایران هم مطلوب نیست اما

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌وومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

لااقل باور می‌کنی که مرغ همسایه همان مرغ است! از همه عجیب‌تر اینکه نمایشگاه امسال با محوریت کودکان و نوجوانان برپا شده اما تا یکی دو روز آخر تک و توک مخاطب کودک و نوجوان می‌بینی. روس‌ها می‌گویند شاید چون مدارس از اول سپتامبر بازگشایی شده بچه‌ها فرصت آمدن به نمایشگاه را نداشته‌اند و البته توجه جالبی نیست. در سرزمین داستایفسکی و چخوف و تالستوی؟ این می‌شود که توی هر غرفه می‌افتی به کنکاش در صفحه شناسنامه کتاب‌های کودک و نوجوان. خدای من! بیشتر تیراژها هزارتایی و نهایتاً دو هزار! لنگه ایران خودمان.

البته خبر خوبی برای کتاب‌خوان‌های دنیا نیست و ضمناً تو هم آمار دقیقی از مطالعه کتاب‌های الکترونیک در روسیه نداری. ولی نیمه پر لیوان برایت اینجاست که جوان‌ها و نوجوان‌های روسی واقعاً نویسنده‌ها را دوست دارند و وقتی سوژه و خلاصه کتاب‌های معاصر ایرانی را از زبانت می‌شنوند، با تعجب و اشتیاق می‌پرسند واقعاً در ایران چنین داستان‌های مدرنی برای بچه‌ها نوشته می‌شود؟ خیلی‌هاشان هیجان‌زده در کنارت می‌ایستند و عکس یادگاری می‌گیرند و خوشبختانه هنوز تعارف بلد نیستند.

دریغ از یک کتاب چشمگیر

غرفه برای غور کردن در احوال کتاب فراوان است. نمونه‌اش شارجه که به‌عنوان مهمان ویژه عمارتی عظیم و پرزرق‌وبرق وسط نمایشگاه علم کرده اما دریغ از یک کتاب چشمگیر. هرچه می‌بینی عکس و بیوگرافی شیوخ اماراتی است روی جلدها! بساط دود و عود و خانم‌های نقش‌بندی که حنا روی پوست روشن روس‌ها می‌گذارند. کاری که ما در کیش و قشم خیلی حرفه‌ای‌تر برگزارش می‌کنیم. فکر می‌کنی سواهی تمام اغراق‌ها و ادعاها، ما انصافاً در منطقه صاحب ادبیات و تفکر هستیم و اگر بتوانیم درست و تخصصی ارائه‌اش کنیم واقعاً در دنیا حرف برای گفتن داریم.

به هر روی، خوشحالی که نسبت به همسایه‌ها، ادبیات کودک و نوجوان در ایران خیلی جدی‌تر گرفته می‌شود، هم از سوی مخاطب و هم از سوی نویسندگان. از طرفی استقبال از تصویرگری کتاب‌های ایرانی هم فوق‌العاده است با اینکه روسیه مهد تصویرگران موفق دنیاست. حضور در کنار جمال‌الدین اکرمی به‌عنوان نویسنده و تصویرگر، تجربه نابی است و به پرننگ کردن نقش غرفه ایران در نمایشگاه کمک زیادی می‌کند. با همت آقای اکرمی در غرفه‌ای جداگانه آثار تصویرگران ایرانی با موضوع جشن‌های ایرانی به نمایش گذاشته شده. در کنار آقای اکرمی جشن‌های ایرانی و پیشینه‌شان را به بازدیدکنندگان معرفی می‌کنی.

آقای اکرمی کارگاه ساخت ماسک‌های نمایشی برگزار می‌کند و این کارگاه مخصوصاً در دو روز آخر با استقبال فوق‌العاده‌ی خانواده‌ها و کودکان روبه‌رو می‌شود. می‌نشینی و پایه‌پای بچه‌ها ماسک می‌سازی و نمایش اجرا می‌کنی با همان تک و توک کلمات روسی که یاد گرفته‌ای و چقدر می‌چسبد در کنار بچه‌ها بودن. تقریباً هر روز با ناشران روسی و نویسندگان کشورهای چون داغستان و باشقیرستان و تاتارستان برای معرفی ترجمه متقابل کتاب‌ها گفت‌وگو می‌کنی و امیدواری در سال جدید خبرهای خوبی از ترجمه آثار ایرانی در این کشورها که در واقع جزء فدراسیون روسیه هستند بشنوی. اما آنچه این سفر را برایت ویژه می‌کند حضور در جمع دانشجویان دانشکده

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌ودومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

زبان‌شناسی مسکو است.

جوان‌هایی کنجکاو درباره فرهنگ و ادبیات ایران که به فارسی تسلط نسبی پیدا کرده‌اند. با همراهی آقای اکرمی تلاش می‌کنی در این فرصت کوتاه چهره‌ای ملموس از ادبیات کودک و تصویرگری ایرانی را برایشان ترسیم کنی. از طرفی تأکید هر دوتان بر این است که هدف تمام نویسندگان و تصویرگران کودک و نوجوان جهان، تقویت صلح و دوستی و ترویج مهربانی بین آدم‌هاست و در واقع آدم بزرگ‌ها هستند که مرزها و خط‌کشی‌ها را تعیین می‌کنند. برایت جالب است که خیلی از جوان‌های روسی شیفته‌ی کویر و یزد و کاشان‌اند و دوست دارند به ایران سفر کنند و از نزدیک با فرهنگ و مردم و سرزمینت آشنا بشوند. در تمام طول سفر فکر می‌کنی همه این‌ها برای ایران یک فرصت و ظرفیت است و ادبیات داستانی می‌تواند محملی بی‌نظیر باشد برای شناسایی فرهنگ و هنر ایران به سراسر جهان. شب آخر یک‌بار دیگر در کنار کلیسای سن باسیل قدم می‌زنی. در خیالت داستان می‌بافی و امیدوار می‌شوی، حتماً با کمک هنر می‌شود چشم‌ها را به روی زیبایی‌های ایران باز کرد. امیدوار می‌شوی چون دیگر زمانه کور کردن چشم‌ها گذشته و آنچه می‌تواند به فریاد بشریت برسد صلح، مهربانی و هنر و زیبایی است.

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی‌وومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

نمایشگاه از نگاه دورین

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی و دومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی و دومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی و دومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی و دومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی و دومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی و دومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی و دومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی و دومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

گزارش حضور موسسه
نمایشگاه‌های فرهنگی
ایران در سی و دومین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب
مسکو

www.paralympic.org